

بسمه تعالی

جزوه نکات مهم درس به درس فارسی

«پایه پنجم ابتدایی»

تهیه کننده:

گروه آموزشی تعلیم کده

سال تحصیلی

۱۴۰۱-۱۴۰۲

وب سایت آموزش مجازی و غیر حضوری ۶ پایه ابتدایی

www.talimkadeh

فهرست مطالب

- درس اول: تماشاخانه ۳
- درس دوم: فضل خدا ۵
- درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان ۷
- درس چهارم: بازرگان و پسران ۹
- درس پنجم: چنار و کدوبن ۱۰
- درس ششم: سرود ملی ۱۲
- درس هشتم: دفاع از میهن ۱۴
- درس نهم: نام آوران دیروز، امروز، فردا ۱۴
- درس دهم: نام نکو ۱۵
- درس یازدهم: نقش خردمندان ۱۶
- درس سیزدهم: روزی که باران می بارید ۱۷
- درس چهاردهم: شجاعت ۱۸
- درس پانزدهم: کاجستان ۱۹
- درس شانزدهم: وقتی بوعلی کودک بود ۲۰
- درس هفدهم: کار و تلاش ۲۲

جزوه نکات مهم دانش زبانی (فارسی) پایه پنجم دبستان

درس اول: تماشاخانه

فعل: کلمه‌ای است که انجام گرفتن کاری یا روی دادن حالاتی در زمان گذشته، حالا و آینده را نشان می‌دهد. به عبارتی مفهوم جمله با فعل کامل می‌شود و با نبودن فعل جمله ناقص می‌شود.

کلمه‌هایی مانند شد، است، گشت و... همگی فعل هستند و یک جمله حساب می‌شوند.

برای مثلاً در جمله: محسن و رضا سال آینده به مشهد خواهند رفت. کلمه خواهند رفت فعل است. و اگر فعل خواهند رفت از جمله حذف شود جمله ناقص می‌شود و مفهوم نخواهد داشت.

فاعل: کننده‌ی کار است و واژه‌ای است که انجام دادن کاری را به آن نسبت می‌دهیم. مانند: سارا به مدرسه رفت. فعل رفت را سارا انجام داده است. بنابراین سارا، کننده کار یا فاعل است.

برخی فعل‌ها مانند: رفت، دید، شنید که از یک بخش یا یک قسمت ساخته شده است را فعل ساده می‌گویند؛ و بعضی فعل‌ها از چند بخش ساخته شده است را فعل غیر ساده می‌گویند. مانند: پراکنده ساخت.

برای تشخیص می‌توان بین دو قسمت «را» اضافه کرد.

پراکنده ساخت: پراکنده را ساخت معنی ندارد - فعل غیر ساده

صفت: کلمه یا گروهی از کلمات که قبل یا بعد از اسم می‌آیند و درباره آن اسم توضیحی داده یا حالاتی را بیان می‌کند.

ساسان گل زیبایی را به مادرش داد کلمه زیبا بیان کننده توضیحی درباره اسم (گل) است و صفت می‌باشد.

کلمه‌های مخالف: یا متضاد کلمه‌هایی هستند که معنی آن‌ها عکس یا ضد هم باشد.

طلوع: غروب

ظالم: عادل

حکیم: نادان

آشکار: نهان

برای تشخیص این کلمه‌ها لازم است معنی هر دو کلمه را خوب بدانیم و آن وقت از روی معنی به مخالف یا متضاد بودن آن‌ها پی ببریم.

الف - او شب آمد و روز رفت.

ب - در پاییز شب‌ها بلند اما در تابستان روزها کوتاه است.

دو واژه شب و روز و دو واژه‌ی بلند و کوتاه از نظر معنی مخالف (متضاد) هستند.

فعل‌ها هم می‌توانند تضاد را به وجود آورند.

اگر بروید یا نروید باغبانی نیست. فعل بروید (رویدن) و نروید (نرویدن) با هم مخالف هستند.

همه واژه‌ها در زبان فارسی مخالف ندارند؛ مثلاً واژه‌هایی مانند کتاب، میز و ... مخالف ندارند.

گاهی یک کلمه دارای چندین معناست و به همین ترتیب شامل چند واژه‌های مخالف هم می‌شوند.

در این صورت باید به صورت ترکیب و همراه یک کلمه دیگر باشد.

مخالف واژه‌ی راست در ترکیب سمت راست می‌شود سمت چپ

مخالف واژه‌ی دروغ در ترکیب حرف دروغ می‌شود حرف راست

نکات نگارشی:

هدف از تصویر نویسی در این بخش دقت و توجه لازم به جزئیات تصاویر (رنگ، شکل، اندازه، جهت و نور و...) است تا بتوان از دل تصاویر موضوعاتی را مشخص و سپس از بین موضوعات مشخص شده، یک موضوع را انتخاب کرد.

علاقمندی به موضوع هم در نوشتن مؤثر است. گاهی لازم است در ارتباط با تصاویر یا موضوع شنیداری، صداهایی در ذهن مجسم کرد و درباره آن چند بند نوشت.

باید توجه داشت جزئیاتی را که در تصویر دیده‌ای و یا در صدا شنیده‌ای را در نوشته‌ی خود بیاوری.

فراموش نکنید که علائم نگارشی را هم به صورت مناسب و صحیح در نوشته‌ها بکار ببرید.

حروف ربط:

کلمه‌هایی هستند که به تنهایی معنای کاملی ندارند. اما برای پیوند دادن دو جمله به کار می‌روند.

به کتاب فروشی رفتم تا او را ببینم (تا دو جمله را به هم پیوند داده است)

حروف یا نشانه‌های ربط عبارتند است: تا - اگر - زیرا - وقتی که - که - چون - سپس - بعد - ولی و...

چو و چون در صورتی که معنی زمانی که و وقتی و اگر بدهد حرف ربط است.

چو ایران نباشد تن من مباد. (اگر ایران نباشد) « چو » حرف ربط است.

اگر «چو» و «چون» به معنی مثل و مانند باشد حرف ربط نیست. مانند. چون شیر شجاع باش (مانند شیر ...) حرف ربط نیست.

درس دوم: فضل خدا

گاهی شاعران، احساسات خود را در نوشته‌های زیبا و آهنگین بیان می‌کنند به این گونه نوشته‌ها که معمولاً شکل خاصی دارد و در آن‌ها از زیبایی‌های ادبی هم استفاده می‌شود؛ شعر می‌گویند.

ما از خواندن شعر شاعران لذت می‌بریم و هر یک شعرها یا بیت‌هایی را به یاد داریم که آن‌ها را در گفته‌ها و نوشته‌های روزانه خود به کار می‌بریم.

گاهی اثر یک بیت شعر در خواننده یا شنونده از چند مطلب بیشتر است. برای این که شعرهای کتاب را درست بخوانیم و منظور و مقصود شاعران را درک کنیم باید به چند نکته توجه داشته باشیم:

- کلمه‌ها را صحیح تلفظ کنیم.

- اگر کلمه‌ای را نمی‌دانیم از دیگران بپرسیم و هر جا لازم شد از فتحه یا کسره یا ضمه استفاده کنیم تا اشکالی در خواندن پیش نیاید.

- در نحوه خواندن کلمه‌ها و مصراع‌های شعر مهارت پیدا کنیم.

در بیت، جز در تو قبله نخواهیم ساخت - گر نوازی تو که خواهد نواخت

دو کلمه ساخت و نواخت هم وزن و هماهنگ هستند. آخت در هر دو مشترک است. به این کلمه‌ها قافیه می‌گویند.

مفعول: کلمه‌ای یا چیزی که روی آن کار انجام شده است. آرش کتاب را برداشت. آرش (چه چیزی را / چه کسی را) برداشت.

کتاب مفعول و علامت مفعول را می‌باشد

نکات نگارشی:

بازگردانی شعر: هر شعری پیام و مفهوم خاصی دارد.

اگر پیام شعر را دریابیم می‌توانیم با آن ارتباط برقرار کنیم و شاعر با سرودن شعر پیامی را به دیگران منتقل می‌کند و هر بیت یا مصراع ممکن است مفهوم و معنی ویژه‌ای داشته باشد.

مثلاً فردوسی در شعر «توانا بود هر که دانا بود» اهمیت دانش و علم اندوزی را بیان می‌کند؛ اما هر بیت یا مصراع دیگر این شعر پیام دیگری هم دارد.

در تبدیل شعر به قصه باید نکات زیر رعایت شود:

- برای این که پیام شاعر را درک کنیم؛ لازم است علاوه بر درست خواندن کلمه‌ها معنی آن‌ها را بدانیم.

- گاهی نظم جمله‌ها در شعر برای حفظ آهنگ آن رعایت نشده است و کلمه‌ها به طور منظم در جای خود قرار نگرفته‌اند؛ بنابراین لازم است ابتدا آن‌ها را مرتب کنیم و به صورت جمله‌های صحیح در آوریم.

مثلاً بحر آفرید و بر و درختان و آدمی که یک جمله است و اگر مرتب شود به این صورت در می‌آید:
دریا و خشکی و درختان و آدم‌ها را آفرید.

- گاهی نیز کلمه‌ها به صورت کوتاه شده یا مخفف در شعر به کار می‌رود که به صورت کامل در معنی نوشته می‌شود.

شاخ برهنه پیرهن نو بهار کرد؛ پیرهن مخفف کلمه پیراهن است.

- موضوع اصلی شعر و شخصیت‌های آن را حفظ کنیم

- زمان و مکان رویدادها و اتفاق‌ها را بیان کنیم

- در بیان رویدادها جزئیات دقیق را بنویسیم

لحن و آهنگ:

وزش باد، حرکت آب، به هم خوردن برگ درختان و... هر کدام صدا و آهنگ ویژه‌ای را به خاطر ما می‌آورد.

اگر برای کسی متن تبریک بخوانیم یا متن تسلیت لحن خواندن در هر کدام فرق می‌کند.

لحن ستایشی: این لحن مربوط می‌شود به شعرهایی که درباره ستایش پرودگار است. مانند: ای همه هستی ز تو پیدا شده

لحن حماسی: در وصف دلآوری‌ها و پهلوانی‌هاست که بسیار استوار و محکم سروده می‌شود.

مانند: شاهنامه فردوسی

